

Степанюк І.А. Педагогічна взаємодія: дослідження з позицій транзактного аналізу // Тези науково-практичної міжвузівської конференції, присвяченої Дню університету, 18-19 березня 2008 року. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – С. 188.

188

УДК 159.9

**В.В. Горбунова, к. психол. н., доц.
І.А. Степанюк, студ., гр. 33,
соціально-психологічний факультет
Житомирський державний університет імені Івана Франка**

ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ: ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОЗИЦІЙ ТРАНЗАКТНОГО АНАЛІЗУ

У нашому дослідженні зроблена спроба аналізу структурно-змістових параметрів педагогічної взаємодії з позицій транзактного аналізу. На думку Е.Берна, будь-яка взаємодія, в ході якої люди намагаються дотримуватись певних правил, є контрактною. Такий контракт завжди містить не лише формальні вербалізовані вимоги, а й неявні, скриті очікування, такі, які не проголошуються, а мають на увазі. Педагогічна взаємодія як система взаємних вимог, очікувань, правил, принципів, що регулюють навчально-виховний процес є нічим іншим як контрактом між викладачем та студентами.

У ході вивчення такого своєрідного педагогічного контракту ми отримали дані про те, що він містить як формалізовані вимоги, ті, які прописані у робочих програмах, методично-інструктивних матеріалах та інших нормативних документах; так і невербалізовані очікування, те, чого викладачі чекають від студентів, однак не наголошують, сподіваючись на очевидність. До першої групи належать, наприклад, такі вимоги: всебічно розкривати відповідь на теоретичне запитання, систематично готуватись до занять, вчасно виконувати усі завдання, вдумливо ставитись до навчального матеріалу, відвідувати заняття, вести конспекти та ін. Серед неявних очікувань можна виділити такі: бути самостійним,

відповідальним, проявляти активність, бути творчим, допитливим, відстоювати власну думку тощо.

Цікавим є той факт, що викладачі, не вербалізують характеристики, які стосуються особистісного росту студентів, хоча і чекають від них активності (середнє арифметичне за результатами оцінювання параметрів важливих для оптимальної педагогічної взаємодії - 8,6), творчості (8,8), наукового дослідництва (7,6). В той час студенти вважають, що достатньо вести конспекти (6,6), відвідувати заняття (7,9), систематично готуватись до занять (8,5) та вчасно виконувати усі завдання (8,7).

Семантичні поля сприймання педагогічної взаємодії викладачами та студентами містять однакові за змістом фактори, які тим не менше протилежні за своєю значущістю (внеском у загальну дисперсію) (рис. 1). Так, студенти вважають, що для досягнення оптимальної взаємодії достатньо дотримуватись формальних правил, робити все вчасно і так, як вимагає викладач. Викладачі ж, навпаки, оптимальною вважають таку взаємодію, в ході якої студенти демонструватимуть свій творчий потенціал.

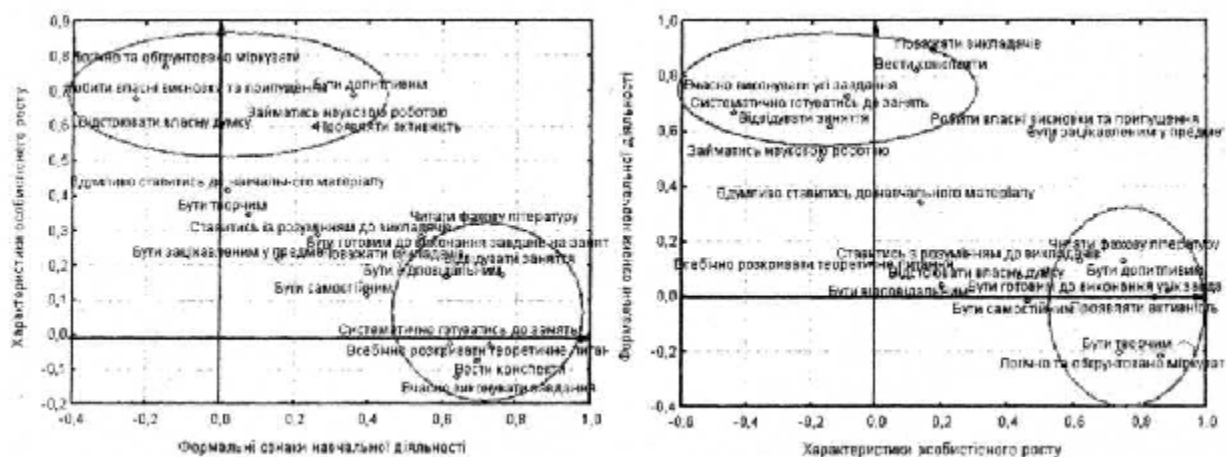

Рис. 1. Семантичні простори сприймання педагогічної взаємодії студентами та викладачами

Корені такого непорозуміння, на нашу думку, криються у тому, що характеристики особистісного росту, які є найважливішими для викладачів, ними не вербалізуються, а залишаються у структурі

контракту як неявні домовленості.

Список використаних джерел

1. Берн Э. Групповая психотерапия. – М.: Академический Проект, 2001. – С. 138-193.
2. Булах І.С., Долинська Л.В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів. / Навчально-методичний посібник. - К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – 114 с.
3. Горбунова В.В. Контракт у практичній психології // Практична психологія і соціальна робота. – 2005. – №2. – С. 1-5.
4. Гусаковський В.Є. Матеріали семінару ТА-202-1 “Контракти” // <http://goussakovski.narod.ru>
5. Дубасенюк О.А. Концептуальні моделі пед. освіти: наукові пошуки та здобутки // Професійно-пед. освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія / О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова і ін. – Житомир, 2006. – С. 8-29.
6. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – С. 170-172.
7. Основи дидактики вищої школи // Вітвицька С. Практикум з педагогіки вищої школи: Метод. посіб. – Ж., 2005. – С. 78-79.
8. Стюарт Й., Джойс В. Основи ТА: Транзакційний аналіз. – К.: ФАДА, ЛТД, 2002. – 393 с.
9. Технологии коммуникации в транзактном анализе. //Под ред. О.А. Голубковой. – СПб., Издательство «ОМ-Пресс», 2006. – 100 с.